

Sovjetiskir rithøvundar:

Pasternak og Gumilev endurreistir

— Raisa Gorbachev hevur tokka til Gumilev

Tað tykist sum tveir stórir sovjetiskir rithøvundar eru við at koma upp aftur eftir at hava verið leiingi í ónáði. Annar av teimum er Boris Pasternak, ið doyði 1960 uttan at hava fingið uppreisn frá myndugleikunum. Hin er Nikolai Gumilev, ið var avrættadur 1921. Tíðin tykist hava størri týðning fyri russiskar rithøvundar enn onnur listafólk. Ikki bert mugu teir skriva sínar verk og finna útgevarar, men tað er eisini umráðandi fyri teir, at liva í rættum

tíðarskeiði, tá ið linni kemur í sensurin.

Leitandi og falsleysur andi

Teir báðir Pasternak og Gumilev voru so óhepnir at liva í skeivum tíðarskeiði. Teirra leitandi og falsleysi andi hevur tó altið eyðkent kjak millum russisk mentafólk, ið ikki eru beinleiðis knýtt at floksapparátinum, men tað er ikki fyrr enn teir seinastu mánaðirnar, at teir kunnu alment nevast

Kelda:
The Economist

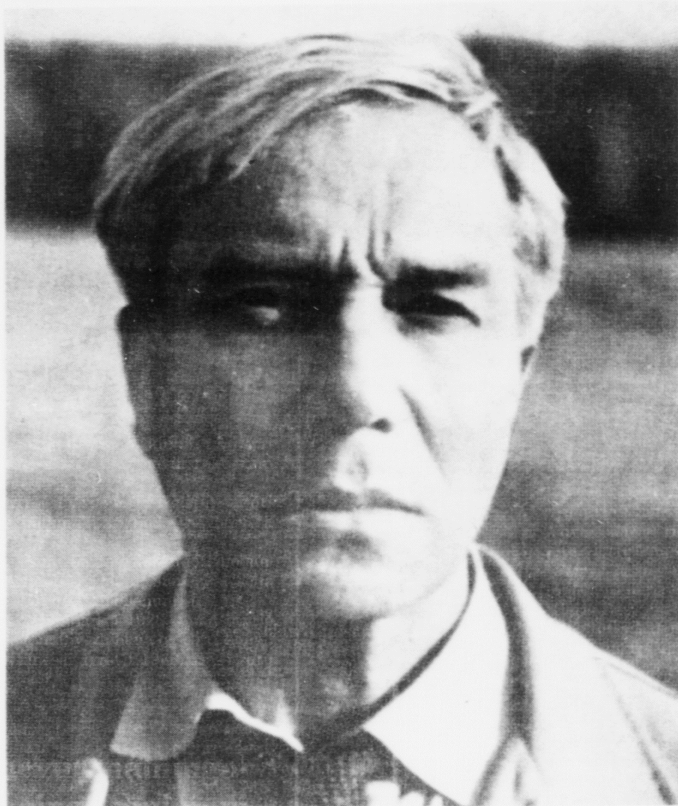
við navni. Abendingar um, at nú var ikki longur neyðugt at tuga yvir teimum, kom fram á rithøvundastevnuni í Moskvu nú í summar. Men um tað nakrantíð eydnast Pasternak og Gumilev at vera bólkaðir saman við víðurkendum russiskum rithøvundum, verður tað avgerandi prógv um ein nýggj frælsistíð er komin innan fyri russiskar bókmentir, ella talan er bert um eitt stutt og svalligt vár.

Hesir høvundarnir eru langt í frá teir einastu, ið eru farnir í ónáði, í Russlandi. Listin við forboðnum bókmentum í hesum landinum er sera langur. Hann hevur verið til síðan í 11. öld. Seinast í keisaratíðarskeiðnum voru Pushkin, Tolstoi og Dostojevski ímillum teir forboðna høvundarnir í longri ella stytri tíðarskeið.

Óeydnusamur yrkjar

Russisk mentafólk væntaðu betri tíðir aftaná kollveltingina 1917. Tann óeydnusami yrkjarin Gumilev kom úr útlegd úr Onglandi undir kollveltingini, men varð ákærdur fyri at stuðla keisarastýrinum. Álvassamasta ákæran imóti Gumilev var tó tann, at hann helt fyri, at bert yrkjarar skuldu havt loyvi at stýra landinum.

Tað sigst nú, at Gumilev bleiv endurreistur, tí Raisa Gorbachov, kona verandi leiðarans, uppgæði yrkingar hansara mestsum av tilvild herfyri og helt tær vera stak goðar. Lagnan hjá yrkjarum er mangan undarlig. Nú prentar tað almenna tíðarritið Ogonyok yrkingarnar hjá Gumilev í heilum. Ritstjórin, Vitali Korotich segði aftan á rithøvundastevnuna, at «sensururin skuldi ikki havt loyvi at lagt upp viðurskiptini á bókmentaøkinum». Hesi orðini kunnu kanska tolkast sum ein abending um, at tann bókmentaliga is-öldin aftaná Krustjov, er við at enda og lýggjari tíðarskeið er fyri framman.

stevnuna, at «sensururin skuldi ikki havt loyvi at lagt upp viðurskiptini á bókmentaøkinum». Hesi orðini kunnu kanska tolkast sum ein abending um, at tann bókmentaliga is-öldin aftaná Krustjov, er við at enda og lýggjari tíðarskeið er fyri framman.

»Tigandi hólmgonga«

Men tað er møgult, at tað verður truplari fyri myndugleikarnar at samtykkja ta nýggju Pasternak-endurreisnina, millum annað tí Raisa tykist enn ikki hava uppdagað Pasternak. Hansara høvuðsverk, Dr. Zhivago, er enn ikki útgivið í Sovjet. Har víðgjörði hann russisk mentafólk fyri og eftir kollveltingina á ein hátt, ið ikki kundi góttakast av ovastu leiðsluni. Til 1933 voru nakrar av yrkingum hansara prentaðar, men tá byrjaði eisini tað sum verður nevnt »tann langa, tigandi hólmgongan imóti Stalin«. Funnist varð harðliga at Pasternak, tá ið hann fekk Nobelsheidsúrslonina í bókmentum 1958 og hann tók ongantið imóti henni.

Men Pasternak eigur máttmiklar verjar. Hansara gitnasti talsmaður er yrkjarin Yevgeny Yevtushenko. Yevtushenko varð sera væl dæmdur ímillum tann sovjetiska almenn- ingin í tí mentanarliga »toybilinum«, meðan Krustjov var við ræðið. Hann hevur altið havt eitt

sindur trupult við at halda seg til ta rættu politisku kósina. Á rithøvundastevnuni í Moskvu legði hann fram uppskot um, at ættarogin hjá Pasternak-familjuni uttan fyri Moskvu varð gjørt til eitt minnisavni um yrkjaran. Hann legði síðan fram annað uppskot, uppaftur víðgongdari: Dr. Zhivago skuldi útgevast í Russlandi.

Markið millum tað sømiliga og ósømiliga

Teir sum finga størstu undirtøkuna á stevnuni voru rithøvundar, ið eru á tí vandamikla markinum millum tað, ið myndugleikarnir meta sømiligt, og sínar egnu áskoðanir. Hetta kann eisini benda á, at broyting er í væntu. Aftaná stevnuna, var tann elligamli mentamálaráðharrin Pyotr Demychev noyddur at víkja úr ráðharrasessinum eftir at hava sitið har í 16 ár.

Tekinini um ókt frælsi ímillum listafólk hómast ikki bert millum rithøvundarnar. 60 sjónleikarhús og filmsstudio hava sum roynd fingið loyvi at velja uppgávur uttan at spyrja myndugleikarnar fyrst.

Filmsleikstjórin Elem Klimov var herfyri valdur sum formaður í sovjetiska filmsfelagnum. Hann fekk fyrstu virðis- løn seinasta ár fyri fyrsta filmin, hann gjørdi uttan beinleiðis uppliggging frá

sovjetisku myndugleikunum.

Menn verður, at sensurstovnurin GLAVLIT verður niðurlagdur. Yevtushenko hevur skrivað eitt bræv til Gorbachov við hesum uppskoti. Nógvalda tó, at hetta hevur ikki so nógv uppá seg, tí flokkurin hevur kortini makt og umstøður til at ansa eftir, at listamennir ikki verða ov framfýris.

Bókmentirnar skulu vera »stuttligar«

Ónavngivin kelda í rithøvundafelagnum sigur, at hóast liviligari verður í sovjetiska listaheiminum, tyðir tað ikki at listfrælsið er ókt. Gorbachov hevur sagt, at hann vil fegin at bókmentirnar verða »stuttligar«. Hóast tað nú hevur víst seg at vera av stórum týðningi fyri sovjetiskar bókmentir at stuttleika konu Gorbachovs, er trúligt, at rithøvundarnir sjálvir hava aðrar hugmyndir sum skemt enn hon og maður hennara.

Blaðfólk finga ikki innivist á rithøvundastevnuni, soleiðis at allir upplýsingar haðani eru fingnir við samrøðum við einstakar fulltrúar. Næsta stigið í »toybilinum« verður kanska, at almennigurin fær eisini at vita, hvat hendi á stevnuni. Tað er tó ikki hent enn.

etj.

Framhald av síðu 13

ugur við at visa á ónógd sína við landsstýrið og lögmann. Hann visir á, at hann til 1982 kundi fáa allar upplýsingar um ilögur í øðrum kommunum til tess at kunna gera ymsar sammetingar.

Men síðani hevur landsstýrið noktað at geva hesar upplýsingar. Eg skilji ikki, hvi vit ikki kunnu fáa fatur á tølunum, soleiðis at vit kunnu tengja tey saman við tað, sum lögmaður sigur.

Poul Michelsen sigur víðari, at tað er eingin ivi um, at tað er størri illvilji móti Tórshavnar kommunu enn nakrari aðrari kommunu, tað snýr seg um lantøkur.

— Er tað veruliga so, at Tórshavnar kommunu við tí eftir minum tykki skilagóða figgjarpolitikk, sum ríkin er, skal gjalda fyri tær kommunur, sum hava koyrt seg sjálvar út á bláman, so má eg siga, at vit ganga ikki við til at skerja nakað virksemi ella ilögur.

— Eg haldi ikki tað er rætt at gera Tórshavnar kommunu til syndabukk í øllum hesum prátinum um avmarkandi tiltøk.

Tað vit gera er nærur bert produktivar ilögur, og hvat víðvíkur prátinum um flogvøll, so hava vit bert lagt pening í grunn til tað endamálið, og harafturat er at siga, at ein

flogvøllur á Glyvursnesi fer at vera ein góð samfelagsiløga.

Peanuts

— Vit hava annars hildið aftur, vit hava spart, vit hava gjørt okkara til, at uttanlandsskuldin ikki er vaksin. Tær lantøkur, sum vit taka í lotuni, eru peanuts imóti stóru almennu ilögnum.

Poul Michelsen visir at enda til, at ein kommuna sum Argir uttan trupulleikar kann læna upp til 20 mill., sum í veruleikanum svarar til, at Tórshavnar kommunu lænir 200 mill. kr.

— Vit verða lagdir undir lupp hóast ein er vitandi um, at vit eru figgjarliga sterkari enn Argja kommunu og at vit hava meira tørv á ilögum enn Argja kommunu í lutfallinum til, hvat ein skal bruka pengarnar til.

— Eg kenni meg ikki forfylgdan av landsstýrinum soleiðis sum Sosíalúrin sipar til í samrøðu við lögmann. Vit eru tilreiðar at lurtu eftir ráðum úr Tinganesi, um skil er í teimum. Men er einki skil í tí, so skal eingin fáa meg so mikið sum at rætta litla finger fyri tí. Tað skulu serios ting á borðið, skulu vit tosa um búskap, sigur borgarstjórin í Havn at enda.

jan